

ОЖЕХОВСКА ЙОАННА

Университет Варминьско-Мазурский
Ольштын, Польша
joanaorzech@gmail.com

FILMY ANIMOWANE „МУЛЬТИ-РОССИЯ” NA ZAJĘCIACH PRAKTYCZNEJ NAUKI JĘZYKA ROSYJSKIEGO

W glottodydaktyce nie kwestionuje się zalet wykorzystania środków audiowizualnych na lekcjach języków obcych. Mówi się wręcz o intensyfikacji nauczania poprzez działanie na różne zmysły (Markunas 1984: 5, Писаренко 2002: 133). Antoni Markunas przytacza badania, z których wynika, że zapamiętujemy 15% treści słyszanych, 30% – widzianych, i 45% – jednocześnie widzianych i słyszanych (Markunas 1984: 17). Warto więc prezentować na lekcjach filmy, gdyż wzmocnienie słowa przez obraz sprzyja lepszemu rozumieniu słyszanego komunikatu, skuteczniejszemu utrwaleniu w pamięci, a co za tym idzie – szybszemu nabyciu kompetencji językowej i komunikacyjnej. Ale to nie jedyne korzyści wynikające z zastosowania filmów na lekcji języka obcego. Środki audiowizualne przyczyniają się do aktywizowania uwagi dowolnej i mimowolnej oraz zwiększenia motywacji, gdy film, jako lekcja innego rodzaju jest ciekawy sam w sobie, oraz gdy uczeń rozumiejąc obcojęzyczny film, czuje satysfakcję i zwiększa wiarę w swoje umiejętności i możliwości. Pokazy filmów intensyfikują procesy pamięci trwałej i przemijającej, pobudzają percepcję, refleksję, analizę, syntezę, usprawniają tok czynności intelektualno-werbalnych we wszystkich fazach generowania mowy (Markunas 1984: 39–82, Писаренко 2002: 132–133). Ponadto, film jako rodzaj sztuki, może oddziaływać na ucznia nie tylko językowo, ale również estetycznie [Markunas 1984: 65]. Szczególnym rodzajem środka audiowizualnego jest film animowany, który opowiada o faktach, miejscach i rzeczach realnych, ale przedstawia je poprzez pryzmat widzenia artysty i jego plastyczne wyrażenie rzeczywistości, co może stanowić dodatkowy bodziec pobudzający ciekawość ucznia co do faktycznego wyglądu miejsc i rzeczy (Markunas 1984: 105, Писаренко 2002: 135–136). Zaletą filmów animowanych jest pokazywanie istoty zjawisk i rzeczy w uproszczonej, schematycznej formie. Filmy animowane budzą ciągle zainteresowanie i nie nudzą się nawet po kilkakrotnym obejrzeniu.

Jednym z głównych zadań współczesnej metodyki języków obcych, zarówno teoretycznej, jak i praktycznej, jest nabycie kompetencji językowej. Rozwinięcie kompetencji językowej w środowisku innego języka nie jest zadaniem prostym i dlatego konieczne jest stworzenie realnych i zaaranżowanych sytuacji komunikacyjnych, z wykorzystaniem różnorodnych metod i technik. Film pozwala uczniowi na wejście w środowisko obcojęzyczne oraz na zapoznanie się z obcym tłem kulturowym. Sceny z życia codziennego, tradycje, realia językowe prezentowane w filmach pozwalają na realizowanie najważniejszego postulatu metodyki komunikacyjnej – realizację procesu nauczania języka obcego poprzez zapoznanie się z realiami obcojęzycznej rzeczywistości (Писаренко 2002: 133).

Coraz większa dostępność różnorodnych filmów animowanych i coraz szersze możliwości ich odtwarzania (video, DVD, komputer, rzutnik multimedialny) pozwalają na dobranie filmu praktycznie do każdej lekcji, bez względu na jej tematykę. Uwadze nauczycieli języka rosyjskiego polecam serię króciutkich filmów animowanych pod wspólnym tytułem „Мульти-Россия” (<http://mults.spb.ru/mults/?p=20>). Seria składa się z 25 minutowych odcinków opowiadających o różnych regionach lub miastach Rosji (Алтайский край, Вятский край (Кировская область), Калининградская область, Красноярский край, Кубань (Краснодарский край), Курская область, Магнитогорск (Челябинская область), Москва, Мурманская область, Нижегородская область, Новосибирская область, Омская область, Приморье, Ростовская область, Рязанская область, Самара, Таймыр, Тамбовская область, Татарстан, Тверская область, Удмуртия, Ульяновск, Хакасия, Ханты-Мансийский автономный округ – Югра, Якутия). Przewodnikiem po Rosji jest sympatyczny miś, który zwracając się bezpośrednio do widzów przekazuje w pigułce wiedzę o gospodarce, rolnictwie, historii, sławnych ludziach, osobliwościach przyrody i ukształtowania terenu danego regionu. Miś zwraca uwagę na najbardziej charakterystyczne cechy regionu, wybierając te, które, nawet jeśli nie są znane w całym świecie, to przynajmniej bardzo dobrze w Rosji. Filmy te doskonale nadają się do wykorzystania na lekcjach, gdyż przedstawiają autentyczne miejsca, ludzi i zjawiska, są nasycone realioznawczą informacją i różnorodnymi strukturami językowymi. Miś-przewodnik prowadzi monolog, ale zwracając się bezpośrednio do widza, mamy do czynienia z komunikacją interpersonalną, równorzędną dialogowi. Ścieżka dźwiękowa filmu odzwierciedla naturalny szum komunikacyjny. Odbiorca musi poradzić sobie ze zjawiskiem redundacji i „szumu” w postaci podkładu muzycznego i innych dźwięków ilustrujących akcję filmu, np. odgłosu pracującego silnika śmigłowca, którym podróżuje miś, lub hałasu spadającej wody na tamie. Każdy z filmików kończy wizerunek mapy Rosji pokolorowany w barwy rosyjskiej flagi. Filmy mogą być wykorzystane już na etapie średniozaawansowanym w czasie wstępnych lekcji realioznawczych, na których uczniowie zapoznają się z mapą Rosji oraz jej podstawowymi danymi geograficznymi. Mogą też służyć jako baza do rozwinięcia poszczególnych tematów geograficzno-realioznawczych. Możliwe jest przygotowanie zajęć z wykorzystaniem wszystkich filmików, lub wybranie tylko niektórych z nich, w zależności od potrzeb, możliwości czasowych, programu nauczania itd.

Scenariusz pracy z filmami został oparty na głównych założeniach metodycznych postulowanych przez współczesnych glottodydaktyków polskich i rosyjskich (Brzeziński 1980, Markunas 1984, Барменкова 1999, Писаренко 2002) z uwzględnieniem właściwości konkretnego filmu i został podzielony na etapy:

1. przygotowanie do odbioru (etap wstępny, przedtekstowy),
2. prezentacja komunikatu (projekcja i percepcja treści, etap tekstowy),
3. opracowanie i kontrola rozumienia odebranych treści,
4. powtórna projekcja,
5. ćwiczenia po projekcji (memoryzacja, automatyzacja),
6. praca domowa.

1. Przygotowanie do odbioru.

Zadaniem tego etapu jest rozbudzenie motywacji ucznia (zainteresowanie tematem), oraz przygotowanie do percepcji i wykonania czekających go zadań.

We współczesnych metodykach proponowane są następujące typy zadań wprowadzających: interpretowanie treści tytułów, zebranie dotychczas posiadanych wiadomości na dany temat, przegląd (części) filmu bez dźwięku, wprowadzenie nowej leksyki, udzielenie odpowiedzi na pytania wstępne (z odpowiedziami prawda/fałsz) (Markunas 1984: 156–161, Писаренко 2002:134).

Przed pierwszą projekcją proponujemy następujące zadania przygotowujące do percepcji. Na początek uczniowie odczytują tytuły poszczególnych filmów. Są to nazwy regionu lub miasta. Najlepszym sposobem na zapoznanie się z ich nazwą i położeniem jest praca z mapką Rosji (www.russiaonlineguide.ru/geo), na której uczniowie powinni je umiejscowić, np.:

Упр.: Найдите на карте России край, город или область: Алтайский край, Вятский край (Кировская область), Калининградская область, Красноярский край, Кубань (Краснодарский край), Курская область, Магнитогорск (Челябинская область), Москва, Мурманская область, Нижегородская область, Новосибирская область, Омская область Приморье, Ростовская область, Рязанская область, Самара, Таймыр, Тамбовская область, Татарстан, Тверская область, Удмуртия, Ульяновск, Хакасия, Ханты-Мансийский автономный округ – Югра, Якутия.

Образец:

1 – Калининградская область

Praca z mapą Rosji jest doskonałym pretekstem do wprowadzenia pojęć: восток, запад, юг, север, на юге, на востоке, севернее, южнее, к юго-востоку, к северо-западу. Нр.:

Упр. Пользуясь картой ответьте на вопросы:

Что располагается севернее: Омская или Мурманская область?

Какая область находится восточнее: Курская или Нижегородская?

Что располагается западнее: Якутия или Калининградская область?

Какая область находится южнее: Тверская или Тамбовская?

С какой областью граничит на востоке Краснодарский край?

С какой областью граничит на юге Новосибирская область?

Какая область располагается к северо-западу от Удмуртии?

Какая область располагается к юго-востоку от Рязанской?

Какая область находится к востоку от Татарстана?

В какой области находится город Ульяновск?

Ćwiczenia przygotowujące do projekcji to także zebranie wiadomości na dany temat, lub wyrażenie przypuszczenia, czego możemy dowiedzieć się na dany temat. Przewidywanie ma bardzo istotne znaczenie dla osiągnięciu sukcesu podczas słuchania, gdyż „jeżeli słuchacz potrafi odgadnąć, co mniej więcej zostanie powiedziane dalej, większe jest prawdopodobieństwo, że spostrzeże to i zrozumie prawidłowo” (Ur 1089: 23).
Przykładowe ćwiczenia:

Упр. Расскажите, что вы уже знаете об этом крае или городе? Что бы вы хотели узнать? (Главным городом является... . Город, область славится Лежит на юге, западе, ... России. Здесь жил (родился) известный Здесь выращивают Здесь добывают)

Упр. Как думаете, о чем говорится в фильме? Постарайтесь спрогнозировать содержание фильма на основе указанных слов и выражений.

море – моря; Чёрное, Азовское, Балтийское, заповедная коса, жаркие пляжи, дюны, берег, вдоль берега; озеро – озёра, целебное, солёное, остров, зелёные острова, водяные столбы, прозрачные родники, водопады; лес – леса; бор – боры, могучие леса, древние боры, грибы, ягоды, меха; каньон; тайга; мшистая тундра; степь – степи, бескрайние степи; гора – горы; горные луга, ледник – ледники.

сельское хозяйство; растить, выращивать, вырастить: пшеницу, виноград, рис, чай, киви, абрикосы, арбузы, подсолнечник, яблоки, груши, сливы, черёмуху, розы, картошку, корень жизни – женьшень; промышленность: рыба, пушнину.

добывать: никель, хром, медь, уголь, золото, молибден, янтарь, полезные руды, сокровища, различные минералы; выплавлять: алюминий, железо; шахта, карьер, скважина; добывать в шахтах, бездонных карьерах; залежи руд, золотой прииск, самородок.

город – города; самый северный, главный порт, незамерзающий порт, запасная столица, торговая столица, столица края, большой современный, с тысячелетней историей, обычная железнодорожная станция, третий по величине, центр науки, торговые ворота в Японию.

Упр. Посмотрите на список новых слов, которые встретятся в видеофильме. Определите тематику сюжета. Запишите известные вам слова и выражения, которые могут встретиться в тексте на эту тему.

яшма, ледник, раздолье для туристов, целебный мёд

Ćwiczenie to jest połączeniem ćwiczenia prognozującego, przewidującego treść filmu z ćwiczeniem skojarzeniowym, opartym na „różu wyrazów” (Komorowska 1988: 105–106).

2. Prezentacja komunikatu.

Powinna odbyć się dwukrotnie, pierwsze odtworzenie będzie miało charakter orientacyjny, drugie – będzie ukierunkowane na wykonanie zadań. Zadania przedstawiane są przed pierwszą projekcją i mają na celu stymulację rozwoju kompetencji językowej uczniów. Na tym etapie stosowane są zadania ukierunkowane na odnalezienie konkretnej informacji językowej (odповідь на pytanie twierdząca lub przecząca; znalezienie ekwiwalentu rosyjskiego słowa lub wyrażenia; wypełnienie luk w zdaniach; wypisanie użytych w tekście przymiotników, czasowników w trybie rozkazującym, słów z twardymi spółgłoskami przed [e], itp.; określenie intonacji wyrażenia; zaznaczenie, które ze słów i wyrażenia, (nie) były użyte w filmie. Proponowane zadania:

Упр. Заполните пропуски в рассказах:

а) Магнитогорск

На Магнитной горе построен Магнитогорск. Под Магнитогорском находятся Париж, Варна, Берлин, которые казаки так называли в память о военных походах. Урал – это название и Урал-река – это граница между двумя континент, поселение, город, река, горы

б) Мурманск

Хотя город Мурманск лежит за, это самый северный незамерзающий порт России. Здесь можно наблюдать атмосферное явление – В горах Хибинах добывают разные Мурманск окружает северный лес – Полярный круг, северное сияние, минералы, мшистая тундра

Упр. Определите, о чем идет речь в предложениях:

Крупный город, расположенный за Полярным кругом – Популярный фестиваль песен под гитару – Садовод-селекционер, который создал более 300 новых сортов фруктовых деревьев, цветов и ягодных культур – Место, где магнитная стрелка не показывает на север, а мечется по компасу – это

Упр. Определите, в каком городе живут:

Магнитогорец – магнитогорцы, калининградец – калининградцы, рязанец – рязанцы, ...

Омич – омичи, москвич – москвичи, ...

Упр. Найдите слова с твердыми согласными перед [e]. Выучите их правильно произносить.

Упр. Россия – самая большая страна в мире. Запишите, где в России отмечаем следующие особенности:

- Самая большая добыча янтаря –
- Самое грандиозное танковое сражение II мировой войны –
- Самый большой город Европы –
- Самое красивое метро в мире –
- Самая глубокая скважина в земле –
- Единственный в мире флот атомных ледоколов –
- Самая длинная железная дорога –
- Самый большой в мире фестиваль песен под гитару –
- Самые большие стада северных оленей –

3. Opracowanie i kontrola rozumienia odebranych treści.

Na tym etapie sprawdzamy i odczytujemy zadania wykonane w czasie pierwszej prezentacji. Wyjaśniamy wątpliwości, dokonujemy oceny wykonanych zadań. Celem tego etapu jest kształtowanie sprawności językowych na bazie narracji w filmie.

4. Powtórna projekcja.

Jej celem jest kształtowanie sprawności rozumienia ze słuchu. Przed kolejną projekcją można zastosować ten sam typ zadań, jaki obowiązywał przed pierwszą projekcją. Jednak zadania ukierunkowane na odnalezienie informacji powinny mieć charakter bardziej ogólny.

Упр. Запишите, где добывают полезные ископаемые.

ископаемые	районы добычи
уголь	
железо	
никель	
медь	
золото	
нефть	
молибден	
алмазы	
алюминий	

Упр. Дайте характеристику краёв или областей.

	Алтайский край
природные ресурсы	
отрасли местной промышленности	
сельскохозяйственная специализация территории	

коренные народы	
наиболее известные памятники искусства, достопримечательности	

	Вятский край
разнообразие природы	
кустарные промыслы	
художники	

	Калининградская область
природа	
отрасль местной промышленности	
главный город	
известный философ	

	Краснодарский край
историческая достопримечательность	
особенность географического положения	
сельскохозяйственная специализация территории	
главный город	
структура населения	

5. Ćwiczenia po projekcji.

Mają na celu pobudzenie aktywności komunikacyjnej i kształtowanie sprawności czytania (praca z listą dialogową filmu) i mówienia. Można zastosować różnorodne rodzaje ćwiczeń.

- A. Projekcja dźwiękowa z równoczesnym odczytaniem wydrukowanego tekstu.
- B. Projekcja niema z równoczesnym odczytaniem tekstu.
- C. Projekcja niema połączona z udźwiękowieniem z pamięci.
- D. Twórcze przejęcie roli narratora i stworzenie własnego tekstu opowiadającego o rejonie Ćwiczenie wykonujemy przy wyłączonym dźwięku, nauczyciel może zatrzymywać odtwarzanie, by uczniowie mieli czas, by w oparciu o obraz skomentować to co widzą. Swoje teksty uczniowie przygotowują na podstawie ćwiczeń:

Упр. Используя опорные слова, составьте рассказ:

- a) Москва, численность населения, наиболее известные памятники архитектуры, достопримечательности; транспортные проблемы.

б) Нижний Новгород, народный промысел – Хохлома, ярмарка, производство машин и кораблей, известные нижегородцы.

в) Новосибирск, основная транспортная магистраль, центр науки и культуры.

Упр. Перескажите информацию о Нижегородской, Новосибирской, Омской, Ростовской, Рязанской областях, используя план и употребляя выражения: знаменит чем?, визиткой области является что?, удивляет чем?, специализируется в чем?:

1. полезные ископаемые (главные богатства района)
2. ведущие отрасли района
3. специализация промышленности (продукция)
4. специализация сельского хозяйства (выращивание)
5. наиболее известные памятники архитектуры, достопримечательности

Упр. Перескажите информацию о Приморье, Таймыре, Удмуртии, Югре, Якутии, используя план и употребляя выражения: знаменит чем?, визиткой области является что?, удивляет чем?, область богата чем?, богатством области является что?:

1. климат
2. воды
3. природа
4. население, коренные народы
5. кустарные промыслы
6. крупные промышленные предприятия
7. поэты, писатели, художники

Упр. Приготовьте комментарий к мультикам на польском языке.

E. Praca z listą dialogową filmu, np.:

Упр. Прочитайте тексты, следите за правильным произношением и интонацией.

F. Projekcje filmowe mające na celu odnalezienie konkretnej informacji niewerbalnej. To ćwiczenie może też znaleźć się w pracy domowej, jeśli istnieją możliwości odtwarzania indywidualnego.

Упр. Найдите в мультиках следующую информацию:

В каком году построили первую в России паровую машину?

В каком году красноярский мост получил золотую медаль на выставке в Париже?

Когда Александр Лодыгин изобрёл электрическую лампочку?

Упр. Проведите экскурсию по выбранному району или городу России, выполняя роль гида-краеоведа.

G. Samodzielne projekty podobnych komentarzy opowiadających o regionach Rosji lub Polski (miejsce rodzinnych uczniów lub innych wybranych miast lub krajów) na podstawie swoich prezentacji multimedialnych.

6. Praca domowa.

Zadania, proponowane do realizacji w domu ukierunkowane są na rozwój kulturowych kompetencji ucznia.

Упр. Найдите в интернете информации об известных деятелях культуры, науки и политики, которые упоминаются в текстах.

Изобретатели и конструкторы – Александр Лодыгин, ...

Художники – Михаил Врубель, ...
Писатели и поэты – Антон Чехов, ...
Политические деятели – Владимир Ленин, ...
Композиторы – Пётр Чайковский, ...

Упр. Какие народные промыслы упоминаются в текстах. Найдите в интернете фотографии этих изделий. Дайте их краткую характеристику.

Упр. Найдите в интернете фотографии и приготовьте краткую справку о Царице ваз, Эрмитаже, Красной площади, улице Арбат, здании Большого театра в Новосибирске, Новосибирском вокзале, таймырском мамонте, автомате Калашникова, памятнике букве ё, Красноярских столбах, бабушке Хуртуях Тас, Тунгусском метеорите.

Przygotowany scenariusz pracy z serią filmów animowanych „Мульти-Россия” odpowiada postulatом metody komunikacyjnej w nauczaniu języka rosyjskiego, odwołuje się do pozytywnych emocji studentów, co zapewnia efektywne kształtowanie lingwistycznych, komunikacyjnych i socjokulturowych kompetencji językowych.

Literatura

1. Brzeziński 1980 – Brzeziński J., *Pomoce i środki audiowizualne w nauczaniu języków obcych*, Warszawa.
2. Komorowska 1988 – Komorowska H., *Ćwiczenia komunikacyjne w nauce języka obcego*, Warszawa.
3. Markunas 1984 – Markunas A., *Środki audiowizualne w glottodydaktyce*, Poznań.
4. Ur 1989 – Ur P., *Nauczanie rozumienia słowa mówionego*, Warszawa.
5. Барменкова 1999 – Барменкова О.И., *Видеозаятия в системе обучения иностранной речи*, „Иностранные языки в школе”, № 3, с. 20–25.
6. Верисокин 2003 – Верисокин Ю.И., *Видеофильм как средство мотивации школьников при обучении иностранному языку*, „Иностранные языки в школе”, № 5, с. 31
7. Писаренко 2002 – Писаренко В.И., *Особенности использования видеофильмов в обучении иностранным языкам*, „Перспективные информационные технологии и интеллектуальные системы”, № 2, с. 132–136. [<http://pitis.tsure.ru/files10/r4s2.pdf>] – 23.05.2009.